

FİLİM 71

YENİ FİLİMLERİN
TÜRKİYE İLK GÖSTERİLERİ

SAYI : 15

ÖNÜMÜZDEKİ MEVSİMİN TİCARİ FİLİMLERİ KONUSUNDA OLUMLU BİR BAŞLANGIÇ

Ülkemizde filim getirten ortaklıkların listeleri, hem sinema yazarlarında, hem de sinemaseverlerde umutlar uyandırdı. Bu yıl ticari sinemalarda gösterilecek olan filimler arasında (gene bir hayli kalitesiz filmin yanısıra) bir çok da iyi filim var. Bu filimlerin başına sansürde bir kaza gelmezse, ya da malî nedenlerle ortaklıklar gümrükten çekmekten vazgeçmezlerse, bu yıl birkaç değerli eser seyredebileceğiz.

Filim getirten ortaklıkların bu yıl yayınladıkları listelerden doğan umutlar bununla da bitmiyor. Bu yıl birçok ortaklık listesinde ilan ettiği filmin yanına sadece oyuncuların değil yonetmenin adını da koydu. Bu ilginç noktayı, gelecekte filimlerin rastgele yargılarla değil, yönetmenlerinin değerlerine göre seçileceğinin küçük bir ön belirtisi sayalım.

Ancak, filim getirici ortaklıkların katıldıkları en önemli ve olumlu girişim hiç kuşkusuz bu yıl getirtecekleri filimler arasından yapılan bir seçmenin, mevsim başında, yani eylül ayında **Sanematek**'te basın üyelerine ve **Sinematek** üyelerine sunulması olacak. Kaliteli sinemaya, gerçek sinemasevere, **Sinmatek**'in kişiliğinde duyulan saygının ve verilen değerin bu

güzel kanıtı, öyle umuyoruz ki bu yıldan başlıyarak bir gelenek haline gelecektir. Bu gibi kaliteli filimler, geniş seyirci yığınlarının kötü filimlere şartlanması yüzünden genellikle daha az gişe hasılatı getirirler. Ancak böyle eserler basında ve sinemasever çevrelerde gereğince duyurabilirse umulmadık kazançlar sağladıkları da bir gerçektir. **Sinematek** gösterilerinin bu bakımdan da bir destek ve teşvik gösterisi olacağı kuşkusuzdur.

Bütün bu nedenlerle **«Cinayeti Gördüm»** filmini sağlayan **AK-ÜN FİLM**'e, **«İsyan»** ve **«Sevdiğim Adam»** filimlerini sağlayan **ULUS FİLM**'e ve **«Korkunç Olay»**, **«Üçkâğıtçı»** ve **«Ölüme Doğru»** filimlerini sağlayan **SİNEVİZYON FİLİMCİLİK VE SİNEMACILIK A.Ş.**'ne teşekkür ederiz.

EYLÜL AYINDA FİLİM GÖSTERİLERİNİN DÜZENİ:

Eylül ayında **Sinematek** gösterilerinin düzeni yeniden Temmuz ayında olduğu gibi **Pazartesi hariç hergün iki seans** biçiminde olacaktır. Yazın sona ermesi, üyelerimizin (özellikle öğrenci üyelerimizin) İstanbula dönüşleri nedeni ile hergün gösteri düzenine başlanmıştır. Ekim ayından başlıyarak da bütün kış boyunca olduğu gibi pazartesi hariç her gün dört seans gösteri yapılacaktır.

STAN VANDERBEEK

1930'da New York'ta doğdu. New York, Cooper Union Sanat Okulunda ve, North Carolina Mountain Koleji'nde okudu. Deneysel filim alanında çalışmak için Ford ve Rockfeller Vakıflarından burslar kazandı. Martha Jackson'un **«New Media New Forms»**, 1960; Institute of Contemporary Art. Boston'un **«The Projected Image»**, 1968; Londra Çağdaş Sanat Enstitüsü'nün **«Cybernetic Serendipity»**, 1969 ve Brandeis'te **«Vision and Television»**, 1970; sergilerine katılmıştır. **Mannheim, Oberhausen** filim şenliklerinde ve Expo 67 Dünya Sergisi'nde çeşitli ödüller kazanarak adını daha çok bir filim yönetmeni olarak duyurmuştur. 1969-70 yılında, Rockfeller vakfından yararlanarak Deneysel Televizyon çalışmalarında bulunmak üzere **WGBH Eğitimsel** TV İstasyonunda çalıştı. ABD'de ve dış ülkelerde filimlerinden oluşan birçok programlar sunmuştur. **VanDerBeek'**in filimlerini göstermiş kurumlar arasında New York Modern Sanatlar Müzesi, Lincoln Center, Philarmonic Hall vardır. New York Stony Point'taki evini bir Görsel-İşitsel laboratuar haline sokarak **«Movie Drome»** u inşa etmiştir. Washington'da düzenlenen **«Exploration»** adlı Ulusal Güzel Sanatlar Kolleksiyonu için Telefon Xerox Teletype'ını kullanarak uzun mesafelere görüntü naklini başarmıştır.

Stan VanDerBeek Toplu Gösterisinde yer alacak filimler :

SCIENCE FRICTION (10 dak)., **POEMFIELD No. 3** (10 dak.), **OH** (10 dak.), **AD INFINITUM** (10 dak.), **HUMANFACE** (10 dak.), **WHEELS** (10 dak.), **WHO HO RAY** (10 dak.), **YOU DO** (15 dak.), **BREATHDEATH** (15 dak.), **FUTURE** (10 dak.), **MANKINDA** (10 dak.), **POEMFIELD No. 2** (10 dak.), **SPHERICAL SPACE** (10 dak.), **SEE SAW SEEMS** (10 dak.), **SYMMETRICKS** (10 dak), **SKULLDUGGERY** (10 dak.), **FİLM FORM** (10 dak.), **VIDEO SPACE, SUMMIT** (10 dak.), **PANELS FOR THE WALLS** (10 dak.), **POEMFIELD No. 7** (10 dak.), **PASTORALE** (10 dak.), **NEWSREEL OF DREAMS** (12 dak), **HISTORY OF MOTION** (10 dak.), **MOIRAGE** (10 dak.), **BIRTH OF AMERICAN FLAG** (13 dak.), **DANCEWORKS** (10 dak.), **SNOW SHOW** (10 dak.).

YEPYENİ BİR ARAÇ KOMPÜTER

Stan VanDerBeek

Kompüter, — yaratıcı yönetmen olarak insanla birlikte — grafik sanatlar için dikkate değer bir güç olduğunu ortaya koymuştur. Tam ve mutlak bir doğrulukla birlikte büyük hız yeteneği ile kompüter estetik buluşlar için heyecan verici yeni alanlar açmıştır.

Grafik bir araç olarak kompüter çağımızın hızla gelişen teknolojisinde oldukça yeni sayılır. Amerika'da kompüterin geniş anlamda kullanılışı; ticarî bir kompüter ailesinin piyasaya sürüldüğü 1955 yılında başlar. 1963 yılında kompüterler çizim yapabilme olanaklarını geliştirmeye başladılar. Bu tarihte piyasaya çıkarılan bir mikrofilm kayıt aygıtı bir teknik ressamdan milyonlarca kez daha hızla noktalama ve çizgi çizme işlemi yapabiliyordu. Bu aygıt ve onu denetleyen kompüter, böylece, o güne dek yapılması güçlük vakit alma ve pahalılık bakımından hemen hemen olanaksız bulunan çeşitli çizgisel (graphic) filimlerin yapılabilmesini sağlamıştır. Mikrofilm kayıt aygıtı esas olarak bir görüntü lambası ile bir filim makinesinden (kamera) oluşur. Aygıt, yalnızca, filim döndürme, belirli koordinatlarda bulunan bir noktayı ya da alfabetik karakteri gösterme, ya da bir noktadan ötekine çizgi çizme gibi basit direktifleri anlamaktadır.

Bu repertuarın basitliğine karşın aygıt çok sayıda ana elemandan çapraşık resimler —ya da resim dizileri— düzenleyebilmekte, bir saniyede 10.000 100.000 arası nokta, çizgi, ya da karakter çizebilmektedir. Filim gösteren bu aygıt, bu nedenle, birkaç saniye içinde birbirine çok yakın noktaların oluşturduğu zarif bir mozayik biçiminde, televizyonu andırır bir görüntü ya da bir saniyede çeşitli kareler geçecek hızda basit çizgi çizimleri verebilecek kadar hızlıdır.

Tekniğe yönelik bir filim yaratıcısı olarak, kompüterin filim yapımında yeni bir çizim

aracı olabileceğini 1964 yılında kavrayarak bu ortamı araştırmaya başlamıştım. O tarihten bu yana kompüter aracılığıyla dokuz filim yaptım. Bu filimleri yaparken aşağıdaki işlemler uygulanmıştır: Bell Telephone Laboratories'den Ken Knowlton tarafından bulunan «Beflix» adlı filim sistemini kompüter aracılığıyla gerçekleştirecek olan işlemleri içeren direktif alt-programlar bir IBM 7094 kompüterine yüklenmiştir. Sonra filim kompüter programı özel lisanda yazılmış ve delikli kartlara geçirilmiş, delikli kartlar ise tekrar kompütere verilmiştir. Kompüter, kartlardaki direktifi hesaplayarak kabul etmiş, filmin her bir resminin ayrıntılarını da hesabedip sonucu banda geçirmiştir. Bunu kafanızda tasarlayabilmek için 252x184 adet ışıklı noktalı mozayiği andırır bir ekran düşününüz. Herbir ışıklı nokta programdaki direktife göre yanıp söner. Resimler de çeşitli tonlarda gri renkli noktaların bir dizisi olarak düşünülebilir. Noktalar yanıp söndükçe kompüter resmin tamamlayıcı bir haritasını tutar. Programcı sisteme hatlar, eğriler, harfler çizme direktifini verir. Aynı zamanda alanları kopya etme, kaydırma, transkripsiyon yapma, yaklaştırma, dağıtma ve doldurma için gerekli direktifle tüm alanlarda işlem yaptırabilir. Katlanmış olan teyp bundan sonra bir teyp okuyucusuna konur. Bu aygıt da bir televizyon resim lambasına benzeyen çok çapraşık bir katot-lambası sistemi olan bir çizim gösterme aygıtını (Stromberg-Carlson 4020) direktifle çalıştırır. Her bir ışık noktası teyp üzerindeki kompüter direktifine uygun olarak yanar ve söner. Lambanın üzerinde bulunan ve ne vakit resim çekeceği gene kompüter tarafından verilen bir direktifle düzenlenen bir kamera ise ilgili sinema karesini filme alır. Çeşitli deneme ve yanlışlardan sonra -ki bu süre içinde kompüter direktifinizi doğru bir biçimde yazmamış bulunduğunu size bildirir- bir siyah - beyaz filme malik olursunuz. Bu filim normal sinema tekniği ile tab edilir ve Bob Brown ve Frank Olvey tarafından geliştirilen bir özel renkli basım işlemi ile renklendirilir.

Filim yapımı, çok uzun süreden beri, günümüzün en gelişmiş sanatı olmuştur. Şimdi televizyon tüm dünyanın sinir uçlarına dokunmakta ve görüntü devrimi Amerika'nın bir ucundan öteki ucuna dek her evin oturma odasına ulaşmış durumdadır. Sinemanın simgelediği görüntü devrimi şimdi televizyonun evrimi ile aşılmış olup gelecek görüntü çağına -kompüter çizimi, çevrenin kompüter denetimi- yeni bir sibernetik «sinema sanatı»na yaklaşmaktadır. Sanatçı için sinema, televizyon, kompüterler, sibernetik ilmî görüş perspektifini içe ve dışa doğru bükümleyen araçlardır.

Fikirlerin devrimi ve duyguların çevreleri ile olan ilişkisinden söz etme 1900 yıllarında başladı. (Sinema psikanaliz ile hemen hemen aynı zamanda bulunmuştur.) Resim sanatında son altmış yıl içindeki fikir akımlarını, 19. yüzyıl ideallerinin objet d'art'dan amaçsız sanata doğru adım adım yıkılışını izieyiniz: Kübizm aynı anda (simultané) seziş; Futurizm hareket ve insan makine metafiziği; Dadaizm sanata karşı hayat için; Surrealizm Akılsal evrenin merkezi olarak düş; Hareket resmi sentetik zaman-hareket, Oluşlar iki boyutlu resmin duvardan kurtulması; Op sanatı retinal «realite» olarak imge; Pop sanatı Gerçeğin anısı olan «gerçek»; Minimal sanat - küçültme imgesi; Kavramsal sanat imgenin elemanları.

Bir başka deyişle sanat / hayat'ın «akılsal» durumuna gittikçe yaklaşmaktayız. Şu anda kompüter alanına, aklın teknik bakımdan kendimiz kadar tepki gösteren bir araç ile gelişmesine geçmiş bulunuyoruz. Gelişen akılsal sanat / hayat'ta işi «düşünmek», yapma eylemidir.

Filim yapmak için soyut bir işaret ya da karakterle gösterme sistemi ve görüntü koruma ve yeniden meydana getirme sistemleri filim yapmada bir çeşit akılsal durum yaratmaktadır: Sanatçı artık, formun tam bir belirtimi ile sınırlanmış değildir. Ne istediğini bildiği sürece filmini meydana çıkarabilir ya da herhangi bir yerde bir kompüterde çalışabilir.

Bu siyah kutu, bu evrenin akıl sistemi, bu metafiziksel matbaa makinesi bizler için neler yapacak? Kompüteri hızlı bir spor araba kullanmaya benzetebilirsiniz. Denetimi güçtür. Ama ne garip ki fazla hızlar da yön değiştirmek için daha az çaba ister. Bununla birlikte daha fazla bir ustalık -kompleks bir insan / makine anlayışı- gereklidir.

İnsan imgesinin, tepkilerin, ilgi duyduğumuz olayların herbirine göre programlanmış kinetik çevremizin büyütücüsü olarak kompüterin sanattaki yeri gelecekte olağanüstü olacak, kısaca kompüterler Amerika'nın toptan ekolojisini yaratacaktır.

Gutenberg'in baskı karakterleri hareketli parçalardan oluşan baskı makinesi ile kompüterin bellek parçacıkları birbirinden çok ayrı değildir. Şuna hiç kuşku yok ki kompüterler yaşamımızda telefonlar kadar geçerli olacak ve yakın geleceğin sanat okulları yeni teknisyen sanatçı vatandaş'ın yeni ruhbilimsel buluşlarından biri olarak programcılığı öğreteceklerdir.

YEDİ SAMURAY

SHISHININ NO SAMURAI. Yönetmen / Akira Kurosawa. Senaryo / Shinodu Hashimoto, Hideo Oguni, Akira Kurosawa. Görüntü yönetmeni / Asaichi Nakai. Müzik yönetmeni / Fumio Hayasaka. Oynayanlar / Takashi Shimura (Kambei), Toshiro Mifune (Kikuchiyo), Isao Kimuro (Katsushiro), Seiji Miyaguchi (Kyuzo), Minoru Chiaki (Heihachi), Daisuke Kato (Shichiroji), Keiko Tsushima (Shino). Yapım / Toho Film. Yapım yeri ve yılı / Japonya 1954. (Filim 1954 Venedik film şenliği büyük ödülünü almıştır.

Filim Japonya'da her yıl şakiler tarafından basılan bir köy ile köyü korumaya çalışan yedi yiğit Japonun öyküsünü görütülemektedir. Her yıl şakiler tarafından basılarak pirinçleri ellerinden alınan köylüler günün birinde bu durumdan kurtulma çarelerini araştırırlar. Köyün bilgesine giderek akıl danışırlar. Gerçek **Samuray**'lar bulmaları gerekiğini bildirir ihtiyar bilge. Köyün ileri gelenleri de gerçek **samurayları** araştırmaya başlarlar. Bu arada dolaştıkları yerlerde çeşitli sınamalardan sonra bir haydutun elinden tutsak bir çocuğu kurtarmak için yaşamını tehlikeye atan bir yiğidi birinci **samuray** olarak kabul ederler. **Kambei** (Samurayların başkanı) nin yiğitliği eski bir prensi de **samuray** olmaya iteler. **Samuraylar** arasında açılan bir sınav sonucunda adetleri altıya yükselen yiğitler korunacak köye doğru yola çıkarlar. Yolda yedinci **samuray** olmak için çırpınan **Kikuchiyo**'nun çeşitli şaklabanlıkları ile eğlenirler. Köye geldiklerinde ortalıkta kimseyi göremezler. **Samurayları** kadınlara düşkün kişiler olarak bilen köy halkı kadın ve kızlarını bu arada kendilerini gizlemişlerdir. **Kikuchiyo**'nun bir hilesi ile bütün köy halkı meydana çıkar.

Samuraylar ve köy halkı bir süre ısınamazlar birbirlerine. Ama haydutların baskın günü yaklaştıkça birlik olmaya ve savunma için hazırlıklara başlarlar. Planlar yapılır ve reis samuray işleri en ince detayına kadar hesaplar. Bu arada çeşitli çatışmalar olur. Köyü kontrol için gelen iki şakinin halk tarafından linç edildiği görülür. Bir başka gün haydutların köyden kaçırdıkları kadınlarla alem yaptıkları ev basılarak yakılır. Baskın sırasında **samuraylardan** biri ölür. **Somuraylar** giderek köylülerle kaynaşmışlardır. Çiftçilerden birinin kızı ile bir samuray arasında ilginç bir ilişki doğar. Çiftçi kızının saçları **samuraylardan** gizlensin diye babası tarafından kesilmiştir. Ama bu **samurayla** olan arkadaşlığına engel olmaz **Shino**'nun. Günler geçer ve haydutlar büyük hücuma geçerler. Şiddetli çarpışmalar olur. Zaferi **samuraylar** ve onlarla birlikte köylerini koruyanlar kazanmışlardır. Bu arada **samuraylardan** dördü de kavga sırasında can vermişlerdir. Köy halkı ihtiyaçları sürece **samuraylara** yardım etmiş ve işleri bitince onları unutmuştur bile.

ÇATI

IL TETTO. Yönetmen / Vittorio De Sica. Senaryo / Cesare Zavattini. Görüntü yönetmeni / Carlo Montuori. Müzik yönetmeni / Alessandro Cicognini. Dekor / Gastone Medin.

Cynayanlar / Gabriela Pallotta, Giorgio Listuzzi, Gastone Renzelli, Maria Di Rozzo, Angelo Bigioni, Giuseppe Martini, Mario Sittoro. Angelo Visentin, Maria De Fiori, Luisa Aiessandri. Yapım / Goffredo Lombardo, Titanüs. Yapım yeri ve yılı / İtalya 1956.

Luisa ve **Natale** evlenmişlerdir. Ne var ki, başlarını sokacak bir eve sahip olamadıkları için baba ocağında kalmak zorundadırlar Oysa bu durum çeşitli yönlerden sakıncalıdır. Genç çift kendilerinin olan bir eve sahip olamamalarının sıkıntısını duyarlar. Bir süre sonra **Luisa'**nın aklına boş arsalardan birine bir gecekondu inşa etmek gelir. **Natale'**nin de aklı yatmıştır bu işe. Ama gecekondu yapımında elini çabuk tutmak şarttır. Yasalara göre resmî otoriteler gecekonduya ancak «Çatı» nın tamamlanması halinde sadece ufak bir ceza dışında birşey yapamamaktadırlar.

Genç çiftin ilk teşebbüsleri arsa üstünde hak iddia eden bir kalabriya'lının çatı bitmeden polise ihbarı ile yenilgiyle sona erer. Ama ne **Luisa** ne de **Natale** yenilgiyi kabul ederler. **Natale'**nin ailesinin ve iş arkadaşlarının yardımıyla **Anien** yöresindeki **Sant'Agnese** çukurunda yeni bir gecekondu yapımına girişirler. Çatının tamamlanması için birkaç kiremitin kaldığı bir sırada polisler bir kez daha çıkagelir. Çocuk bekleyen **Luisa**, komşulardan emaneten edinilen iki çocukla yatağa uzanır. Kapıyı da sağlamca kapatır Polisler insafa gelerek çatıdaki deliği görmezlikten gelirler. Genç evlilerin rüyası gerçekleşir. Artık onların da başlarını sokacak bir evleri vardır.

KORKUNÇ OLAY

THE INCIDENT. Yönetmen/Larry Peerce. Senaryo / Kendi öyküsünden Nicholas E. Baehr. Görüntü yönetmeni / Gerald Hischfeld. Müzik yönetmeni / Terry Knight. Kurgu / Armond Lebowitz. Oynayanlar / Tony Musante, Martin Sheen. Beau Bridges, Brock Peters, Ruby Dee, Jack Gilford, Thelma Ritter, Ed Mc Mahon, Diana Van Der Ulis, Mike Kellin, Jan Sterling, Gary Merrill, Robert Fields. Yapım / 20 Th. Century Fox. Yapımcılar / **Monroe Sachson, Edward Meadow. Yapım yeri ve yılı / ABD 1967, Türkçe altyazılı.**

«Korkunç Olay», «**Kızımı Vermem — One Patato Two Patato**» filminin yönetmeni **Larry Peerce'**in ikinci uzun filmi, «cinéma - verité» akımının karşıtı olan genç klâsik Amerikan sinemasının da tipik bir örneğidir. **Peerce** bu filminde, şiddete susamış iki Amerikan genci tarafından bir metro vagonunda alıkonmuş bir yolcu gurubunun serüvenini anlatıyor Olay karşısında yolcuların tepkileri son derece ilginç ve şaşırtıcı oluyor. Filim salt bu açıdan bakılsa bile ilgiyle izlenmekte

NİBELUNGEN DESTANI 2 / KRIEMHILDE'NİN İNTİKAMI

KRIEMHILDS RACHE. Yönetmen / Fritz Lang Senaryo / Thea Von Harbou, Fritz Lang-Görüntü yönetmeni / Carl Hoffmann, Gunther Rittau. Dekor / Otto Hunte, Karl Vollbrecht, Erich Kettelhut. Kostüm / Paul Gerd Guderian. Makyör / Otto Genath. Müzik yönetmeni / Gottfried Huppertz. Oynayanlar / Paul Richter (Siegfried), Margarete Schoen (Kriemhilde), Hanna Ralph (Kraliçe Brunehilde), Theodor Loos (Kral Gunther), H. Von Schlettow (Hagen), R. Klein Rogge (Atilla), Georg John, Bernhardt Goetzke, Gertrud Arnold, H. C. Muller, Erwin Biswanger, Hardy Von François, Frida Richter, G. Jurowski, Rudolf Rittner, Iris Roberto. Yapım / Decla - Bioscop. Yapım yeri ve yılı / Almanya 1924.

Filmin birinci bölümü **SIEGFRIED'İN ÖLÜMÜ**, sarı saçlı, mavi gözlü Cermen kahramanının serüvenini anlatır. **Siegfried**, dev ejderi öldürdükten sonra **Burgund** sarayına giderek kral **Gunther'**in kızkardeşi **Kriemhilde'**e talip olur. Kralın sırdaşı **Hagen, Kriemhilde'**le evlenebilmesi için **Siegfried'**in inatçı **Brunhilde'**i kral **Gunther'**le evlenmeye razı etmesini ister. **Siegfried** sihirli pelerini yardımıyla **Brunhilde'**i yola getirir. Kralla evlenen **Brunhilde, Siegfried'**in oyununu öğrenince onu öldürmek ister ve **Hagen** bu işi başarır **Kriemhilde** kocasının cesedi başında öc

almak için yemin eder.

KRIEMILDE'NİN İNTİKAMI'nda **Kriemhilde, Hun İmparatoru Atilla**'yla evlenir ve **Atilla**'yı Kral **Gunther**'i şölene davet etmeye zorlar. **Gunther** ve adamları dâvete geldiklerinde **Kriemhilde Hunları** tahrik eder ve **Burgund**'lara saldırtır. **Atilla**'nın emriyle şölen salonu ateşe verilir. **Kriemhilde Gunther** ve **Hagen**'i kılıçtan geçirir, fakat kendisi de ölür. **Atilla** kucağında **Kriemhilde**'nin cesediyle yanan salonun ortasına doğru yürüyerek kendisini diri diri alevlere gömer.

Lang'ın Decla-Bioscop firması için yaptığı filmin hazırlanması iki yıl sürmüştü. Filmin ilk oynatımı sırasında söylediklerine göre **Lang** «Hollywood üstün yapımlarıyla yarışmak niyetinde değildi. Bütünüyle Alman düşüncesini yansıtan ulusal bir belge yaratmak amacını güdüyordu. Zaten **Von Harbou** da tarihsel olaylara ve yararlandığı efsanelere pek az bağlı kalarak, efsane kahramanlarının ilkel tutkularını, çağdaş bir biçimlendirmeye tabi tutmuştu. Filim boyunca sevgi, kıskançlık, intikam, dizginlenmemiş içgüdüler ve tutkular halinde kaçınılmaz «kader» in çizdiği yolda birbirini izler.

Film 5

SPARTAKÜS

SPARTACUS. Yönetmen / Stanley Kubrick. Senaryo / Howard Fast'ın romanından Dalton Trumbo. Görüntü yönetmeni / Russell Metty (Super technirama 70). Müzik / Alex North. Oynayanlar / Kirk Douglas, Jean Simmons, Laurence Olivier, Charles Laughton, Peter Ustinov, John Gavin, Tony Curtis Yapım / Kirk Douglas, Bryna Films Universal International. Yapım yeri ve yılı / ABD 1960.

Stanley Kubrick, «**Son Darbe** The Killing» ve «**Zafer Yolları** Paths of Glory gibi ilki ganster öteki savaş filmi türünde iki başarılı yapıttan sonra, **Mac Carthyism** sırasında **Amerika**'da kovuşturulmuş solcu yazar **Howard Fast**'ın «**Spartacus**» adlı romanını sinemaya aktararak tarihsel filim türüne de el atmıştı. Türü tarihsel olmasına karşın «**Spartaküs**» ün de **Kubrick**'in önceki yapıtlarında ele aldığı «durumuna çözüm yolu arayan, koşulları zorlayan, başkaldıran, kıstırılmış insanlar» ı öyküleidiğini görüyoruz. «**Son Darbe**» nin hapisten yeni çıkan ve son bir soygundan başka çıkış yolu bulamayan **Sterling Hayden**'i ve çevresindekiler; «**Zafer Yolları**» nın ölümle karşı karşıya bulunan kurban askerleri ve «**Spartaküs**» ün Milâttan önce 70. yılda **Romalıların** zulmü altında kıvranan esirleri; yaşamlarında aynı «çaresizlik» le karşı karşıyadırlar. Gladyatör **Spartaküs**'ün kişiliği, Romalı soylulara, faşist iktidara, kısaca tüm düzene karşı direnişin ve isyanın simgesi olarak belirmektedir. Filimde bu kişilik romandaki gibi çeşitli insanların ağzından verilen açıklamalarla çizilmemekte, olayların tarihsel sırasını izleyerek tanıtılmaktadır. Bu durum ister istemez **Spartaküs**'ün üzerinde fazlaca durulmasını sonuçlandırmakta, böylece aynı zamanda filmin yapımcısı olan **Kirk Douglas**'ın «**Star**» sisteminin gerektirdiği «rol ağırlığı» na ulaşması sağlanmaktadır. İşte bu tutum filmi bir yerden sonra iyice kişiselleştirip, öykünün toplumsal niteliğini ikinci safa atıyor ve **Spartaküs**'ün kişiliği, simgelediği hareketin önemini aşar hale geliyor. Hatta **Spartaküs**'e öykünün gelişimi içinde bir sevgili dahi bulunup beylik klişelere başvuruluyor.. Bu sapış, **Kubrick**'in, kişiliğini önceki filimlerindeki güçte ortaya koyabilmesini engelliyor, iyiniyetini sakatlıyor, «**Spartaküs**» ü «**üstün-yapım**'ların bütünüyle dışına, karşısına çıkan bir yapıt olmaktan alıkoyuyor

N. C.

ÇIPLAK AYAKLI KONTES

BAREFOOT CONTESSA. Yönetmen/Joseph L. Mankiewicz. Senaryo / Joseph L. Mankiewiez. Görüntü Yönetmeni / Jack Cardiff. Müzik / Mario Nascimbene. Oynayanlar / Humphrey Bogart, Ava Gardner, Edmund O'Brien, Marius Goring, Rossano Brazzi. Yapım / United Artists. Yapımcı / Joseph L. Mankiewicz. Yapım yeri ve yılı / İtalya - ABD 1954. Süresi / 128 dakika. Türkçe alt yazılı.

Filim, kimsesiz bir İspanyol dansözünün öy-

küsünü yaşamına giren çeşitli kişilerin gözünden anlatır. Bir Amerikalı filim yönetmeni tarafından keşfedilir; sonra iktidarsız bir kontla evlenir; onu aldattığı için kont tarafından öldürülür.

«Armance» dan da uygunsuz bir kahramanı ele alışı nedeniyle **Claude Chabrol, Mankiewicz**'in bu senaryosu hakkında «Stendhalien» yargısını vermişti. Oysa **Georges Sadoul**'a göre Mankiewicz'in öyküsünün daha çok, İtalyan yıldızları tarafından 1914'lere doğru oynanmış olan monden dramlara yakınlığı var. Filim dört büyük «geriye dönüş» ten kuruludur. Özellikle bir İtalyan mezarlığındaki cenaze törenini gösteren ve kişileri bir araya getiren «bağlantı skeçi» çarpıcıdır.

ÜÇKÂĞITÇI

THE FLIM—FLAM MAN. Yönetmen / Irvin Kershner. İkinci ekip yönetmeni / Yakima Canutt. Yönetmen yardımcısı / William Kissell. Senaryo / Guy Owen'in The Ballad of the Flim-Flam adlı romanından William Rose. Görüntü Yönetmeni / Charles Lang (Panavision De Luxe). Özel görüntü etkileri / L.B. Abbott, Art Cruickshank, Emil Cosa, Jnr. Kurgu / Robert Swink. Sanat yönetmeni / Jack Martin Smith, Robert E. Smith. Lewis Creber, Dekorlar / Walter M. Scott, John Sturtevant. Müzik / Jerry Goldsmith. Giysiler / Dorothy Jeakins. Başlık yazıları / Cinefex. Ses / James Westmoreland, David Dockendort. Oynayanlar / George C Scott (Mordecai Jones), Michael Sarrazin (Curley Treadaway), Sue Lyon (Bonnie Lee Packard), Harry Morgan (Sheriff Slade), Jack Albertson (Mr. Packard), Alice Ghostley (Mrs. Packard), Albert Salmi, Slim Pickens, Strother Martin, George Mitchell, Woodrow Parfrey, Jesse L. Baker, Ray Guth, Jay Ose. Yapım / Laurence Turman Inc. Yapımcı / Laurence Turman. Yapım yönetmeni / Joseph E. Rickard. Yapım yeri ve yılı / ABD 1967. Süresi / 104 dakika.

Curley Treadaway, Yankee çavuşuyla olan bir anlaşmazlık sonucu askerden kaçmış ve Askeri Polis tarafından aranan bir Güneyli askerdir. Bir yük treninden atılan yaşlıca bir adamı gören **Treadaway** yardım için durur ve **«Flim-Flam Man»** lâkabıyla tanınmış, türlü hünerleriyle meşhur **Mordecai Jones**'la tanışır. Uzun süreli madrabaz hayatı **Mordecai**'ye ne servet, ne de rahat getirmiştir. Ama o bu oyunun oyunculuğunu sever ve kısa sürede isteksiz **Curley**'i de oyuncu olarak yetiştirir. Birkaç başarılı «iş» ten sonra **Curley**'in ilk görüşte aşık olduğu **Bonnie Lee Packard** adlı güzel bir kızın arabasını kaldırırlar. Araba polis tarafından tespit edilirse de, **Mordecai** arabayı bırakmayı reddeder. Ancak araba ve şehrin büyük bir kısmı harap olunca, bütün bunlardan burunları kanamadan kurtulan **Mordecai** ve **Curley** whisky yüklü bir kamyonu kaçırmakla bir başka serüven dizisine girişirler. Bu sıra **Curley, Bonnie Lee**'yi gizliden gizliye görmeye başlamıştır. Fakat gizlice polisi peşlerine takan da yine **Bonnie Lee**'dir. Soğukkanlı şerif her ikisini de mahkemeyi beklemek üzere hapseder. Bu süre içinde **Curley** namuslu olmaya karar vermiştir. Fakat son bir kanunsuz hareketle kendisini **Mordecai**'nin istidatlı bir öğrencisi olduğunu ispat eden **Curley, Mordecai**'yi boş bir dinamit kutusu ve fitillerle oynadığı bir oyunla kurtarır.

BİR YAZ GECESİ RÜYASI

SEN NOCI SVATOJANSKE. Yönetmen / Jiri Trnka. Senaryo / William Shakespeare'in aynı adlı eserinden Jiri Trnka ve Jiri Brdecka. Görüntü Yönetmeni / Jiri Vojta, Müzik / Vaclav Trojan. Dekor / Jiri Trnka. Kurgu / Hanna Valachova. Kuklalar Bohuslav Sramek, Stanislav Latal, Bretislav Pojar Jan Karpas, Jan Adam, Vlasta Jurajdova. Yapım / Studio loutkoveho a kresleneho filmu-Çekoslovakya sky film. Yapımcılar / Jaroslav Mozis, Erna Kminkova. Yapım yeri ve yılı / Çekoslovakya 1956-59. Uzunluğu / 2050 metre. 1959 Cannes Film Şenliği Film Tekniği Yüksek Komisyonu Büyük Ödülü. 1959 10. İşçi Film Şenliği Film tekniği ödülü (Trnka ve çalışma arkadaşlarına). 1959 Venedik Film Şenliği Plaketi. 1960 Bükreş Uluslararası Kukla Filimleri Şenliği Büyük Ödülü. Filmin müziğini

besteleyen **Vaclav Trojan** da birçok filim şenliklerinde ödüller kazanmıştır.

Flimin **Shakespeare**'in ünlü eserinden alınan konusu bilindiği gibi mitolojik çağlarda **Atina**'da geçer. **Lysandre, Egée**'nin kızı **Hermia**'yı tatlı dil ve hediyelerle kendine âşık eder. Baba **Egée** ise kızını, daha çok beğendiği **Demetrius** ile evlendirmek ister. Öbür yandan **Helen Demetrius**'a âşıktır. Bu yüzden **Helen** ile **Hermia** birbirlerine rakip olurlar. **Thésée**, Atina Dükü'dür, ve Amazonların kraliçesi **Hyppolite** ile nişanlıdır. **Thésée**, kendi düğün gününün şenliklerini hazırlaması için **Philostrate**'i görevlendirir. **Hermia**, babasının isteğine uyup **Demetrius** ile evlenmezse bu şenlik gecesi ölecektir. **Lysandre, Hermia**'ya, Atina dışındaki teyzesinin evine kaçıp orada evlenmeyi teklif eder. Böylece Atina kanunlarından kurtulabilecekler, yani **Hermia** ölmeyecektir. Bu planı **Hermia**, arkadaşı **Helen**'e anlatır. O da sevdiği **Demetrius**'a anlatır.
Ayrıca bir odada **Quince Snug, Bottom, Flute, Snout ve Starveling (Shakespeare**'in komedi karakterleri), şenlikte oynayacakları **Pyrame** ve **Thisbé** tragedyası için hazırlanmaktadırlar.

Öbür yandan ormanda bütün periler toplanmışlardır. **Puck** da oradadır. **Puck**, insanların işlerine karışan bir peridir. Perilerin Kralı **Oberon** ile Kraliçesi **Titania** ormana gelirler. İkisi arasında bir oğlan çocuk yüzünden bir tartışma çıkar. **Oberon, Titania**'ya büyülü bir su içirerek, uyanınca ilk gördüğüne âşık olmasını sağlamaya karar verir. Ama bu büyülü su, ormana gelip uyuyan **Lysandre**'ın gözlerine sürülür ve **Lysandre** uyandığında ilk gördüğü **Helen**'e âşık olur. **Titania**'nın da gözlerine aynı sudan sürüldüğünden, o da eşek kafasına rağmen **Bottom**'a âşık olur. Bu arada **Hermia** ile **Demetrius** kavga ederler **Hermia, Demetrius**'u, **Lysandre**'ı öldürmekle suçlar. Öbür yandan **Oberon, Puck**'a, **Lysandre**'ın gözlerine büyülü su sürmekle yapılan yanlışı düzeltmesini söyler. **Helen, Hermia, Lysandre** ve **Demetrius** ormanda buluşurlar. Aralarında kavga çıkar. **Lysandre** ve **Demetrius** düelloya karar verirler. Ancak **Oberon** araya girer, iki kavgacı birbirlerini göremedikleri için kavga edemezler.
Titania, büyülü çiçek özünün etkisinden kurtulur ve **Oberon**'u sevdiğini anlar. **Egée** de kızı **Hermia** ile **Lysandre, Helen** ve **Demetrius**'u ormanda uyurken bulur. **Dük Thésée** de onların serüvenlerini dinler ve bağışlayarak, düğününe davet eder.
Düğün şenliğinde **Pyrame** ile **Thisbée** oyunu oynanır. Bu arada üç çiftin düğünü bir arada yapılır: **Thésée ile Hyppolite, Hermia ile Lysandre, Helen ile Demetrius** evlenirler. **Titania** ile **Oberon** da barışırlar ve **Puck**'ın konuşmasıyla filim biter.

JIRI TRNKA

«Kukla filimleri yapma düşüncesi, bana, perdeyi üç boyutlu figürlerle doldurmak, onları canlı-resim filimlerine de olduğu gibi bir düzlemde değil de derinlemesine bir mekân içinde kullanmak isteğimden geldi» diyor **Trnka**. «Ve ilk sinemacılık deneyimden bu yana her zaman bir tek amaç güttüm Lirik filimler yapmak. Kukla filimlerinin imkânları gerçekten sınırsızdır Kukla filimleri, öbür filimler için aşılmaz olan engelleri aşmakta büyük bir güce sahiptirler. Bale ve Opera ile ortak yönleri dolayısıyla şiirsel ve lirik karakterlerini kolayca korurlar.»
Kuklacı ve ressam **Josef Skupa**'nın öğrencisi olan **Trnka**, ressam ve desinatör olarak başladığı yaşama serüvenine sonraları tiyatro dekorcusu, tiyatro kurucusu, canlı-resim yaratıcısı ve çocuk kitapları yazarı olarak devam etti. Ve Kukla filimlerine gerçek bir Sine-Bale, Sine-Opera zenginliği kazandırdıktan sonra dünyamızdan geçip gitti.

TATLI HAYAT

LA DOLCE VITA. Yönetmen / Federico Fellini. Senaryo / Federico Fellini, Tullio Pinelli, Ennio Flaiano. Görüntü Yönetmeni / Otello Martelli. Müzik Yönetmeni / Nino Rota. Dekor / Pietro Gherardi. Oyuncular / Marcello Mastroianni (Marcello), Anita Ekberg (Sylvia), Aonuk Aimée (Maddalena), Lex Barker (Robert), Yvonne Fourneaux (Emma), Alain Cuny (Steiner), Magali Noël, Nadia Gray, Annibale Ninchi. Yapım / Riama Films (Rome), Gray Films Pathé Cinéma (Pa-

ris). Yapım yeri ve yılı / İtalya Fransa 1959-60.

Filmin konusu **Roma**'nın sosyete çevrelerinde geçer. Filmin başkişisi, bir anlamda adına İngilizlerin **«Cafe Society»** dedikleri yozlaşmış soylu çevresi, bir anlamda da bu çevreyi bir baştan bir başa dolaşan gazeteci **Marcello**'dur. Helikopter'le taşınan bir İsa heykeli ile başlayan filim ve gün, aşağı sınıftan bir orospunun yatağında sona erer. Bu yatakta **Marcello**, bir milyonerin sinir hastası kızı **Maddalena** ile yatar. Sonra metresi **Emma**'nın intihara teşebbüs ettiğini öğrenir. Bir kaç saat sonra havaalanında bir Hollywood yıldızını karşılamaya gider. Onunla dolaşırken geçen ilginç olaylardan sonra gece yıldızın sevgilisinden yediği bir dayakla sona erer. Daha sonra entellektüel bir arkadaşı ile buluşur **Steiner**. Bu karışık yaşantı içinde bir düzen duygusu veren tek kişidir Steiner. Ancak onun da yaşantısı gizli sorunlarla doludur. Ve sonunda hem kendini hem de iki çocuğunu öldürür. **Marcello** ne olduğu pek belli olmayan araştırmalarına devam eder. İki orjide bulunur. Ve bu orjilerden biri sonunda deniz kıyısında sona ererken filim de biter.

İlk bakışta adına yüksek sosyete denilen çevrenin bir çeşit irdelenmesi sanılabilecek olan filimde gerçekte toplumsal bir öz bulunduğu söylenemez. Yozlaşmış bir çevrenin görüntüleri daha çok sinematografik bir anlatımın araçları gibi kullanılmıştır. Ancak **Fellini** zaman zaman bu çevrenin betimlemesinde az rastlanılan bir başarıya da ulaşır. Hem sondaki küçük kız'ın bize gönderir gibi olduğu mesaj, hem de **Steiner**'in yaşam görüşü oldukça bulanık ve anlaşılması güçtür, daha da doğrusu **Fellini**'de sık sık ortaya çıkan hıristiyan yaşantı ve anlayışının izlerini taşır. Bütün bunlar **«Tatlı Hayat»** ın bir toplumsal sorun araştırması olmadığı gibi sıradan seyircinin ilk bakışta sandığı biçimde «sex» öğesinin ağır bastığı bir filim olmadığını, **«Roma**'nın belirli bir çevresini dekor olarak kullanan **Fellini**'nin kişisel vizyonunun yeni bir parçası» olduğunu tanıtlayan belirtilerdir. **O. K.**

BİTMEYEN BALAYI

TOUCH OF EVIL. Yönetmen / Orson Welles. Senaryo / Whit Masterson'un «Badge of Evil» romanından Orson Welles. Gö.rüntü yönetmeni / Russell Metty. Müzik yönetmeni / Henri Mancini. Dekor / Russelle A. Gaisman, John Austin. Oyuncular / Orson Welles (Hank Quinlan), Charlton Heston (Vargas), Janet Leigh (Susan), Akim Tamiroff, Joseph Calleia, Marlene Dietrich, Joseph Cotten, Zsa Zsa Gabor, Keenan Wynn, Mercedes Mc Cambridge. Yapım / Albert Zugsmith, Universal International. Yapım yeri ve yılı ABD 1957. Uzunluğu / 95 dakika. Türkçe altyazılı.

Bir kaçakçılık olayını incelemekle görevli Meksika'lı sivil polis **Vargas**, Amerika'lı karısı **Susan**'la birlikte balayından ülkesine dönerken, ABD Meksika sınırında bir cinayet olayı ile karşılaşır. Kentin iş adamlarından birisi suikast sonucu öldürülmüştür. Olay, **Vargas**'ı Amerika'lı polis komiseri **Hank Quinlan**'la karşı karşıya getirecektir. **Quinlan**, zekâsına, yeteneklerine fazlasıyla güvenen ve çevresinde tutulan bir kanun adamıdır. Zanlı olarak tutuklanan ve öldürülen adamın işçilerinden olan melez bir genci kolayca suçlu olarak niteler. **Quinlan**'a göre mesele burada bitmiştir. Oysa **Quinlan**'ın çalışmalarını yakından izleyen **Vargas**, duruma itiraz ederek Amerika'lı komiserin yargısında tutarsızlık bulunduğunu ileri sürer. Meksika hükûmeti adına bu olayın soruşturmasını sonuna kadar götüreceğini açıklar. Bu davranış **Quinlan**'ın kişiliğine bir çeşit hakarettir ve şöhretine gölge düşürecek niteliktedir. **Quinlan**, bir Meksika'lının işlerine bu denli karışmasını ve kendisini küçük düşürmesini hazmedemez. Ağabeysi, **Vargas**'ın peşinde olduğu kaçakçılık olayıyla ilgili olan ve bu yüzden **Vargas**'a diş bileyen eski bir kaçakçı ile anlaşarak aleyhine bir komplo düzenler. **Vargas**'ın karısı kaçırılır, korkutulur. Daha sonra başarılı olamayan kaçakçıyı **Quinlan** bizzat boğazlayarak öldürür. Bu kez **Susan**'ı lekelemek ister, başaramaz. **Vargas** ise yaptığı arşiv araştırmaları

ile **Quinlan**'ın pis geçmişini ve polislik görevi altında giriştiği tüm yasa-dışı dolapları ortaya çıkartır. **Quinlan,** yaşamı süresince hep çevirdiği kirli işler sayesinde ön safa çıkmış, ün kazanmış bir adamdır. Arkadaşlarını dahi bu uğurda feda etmekten kaçınmamıştır. Kararları çoğu kez yanlış ve yüzeyde alınmıştır. **Vargas** bu gerçekleri **Quinlan**'a itiraf ettirir. **Quinlan** son çare olarak **Vargas**'a silâh çekecek, oysa yıllardır pis işlerine âlet ettiği yardımcısı tarafından vurularak öldürülecektir.

Whit Masterson'un **«Badge of Evil»** adlı polis romanından yola çıkan ünlü yönetmen **Orson Welles**'in **«Bitmeyen Balayı»** ile ulaştığı sonuç, sinemacı kişiliğini bütünüyle yansıtan, çevre, dekor, tipler ve kameranın kullanılışı ile çarpıcı, başarılı bir çalışma, nefis bir «kara film» olmuş. Kordelâ, önemsiz bir romanın usta bir sinemacı elinde nerelere gelebileceğini göstermesi bakımından ilginç bir örnek... **Welles** filmin asık suratlı, çirkin, şişman komiseri **Quinlan**'ın kişiliğinde açıkça Amerikan adalet düzenini ve bu düzenin mekanizmasının dayandığı küçük hesapları eleştirebiliyor. Özel yaşamında mutlu, dürüst ve mantıkçı polis **Vargas** ile özel yaşamında mutsuz, yalnız, bu yüzden kinci, çıkarcı ve düzenbaz **Quinlan**'ın çatışmasında kazanan **Vargas** oluyor. Kocaman gövdesi, aksayan yürüyüşü, bastonu, piposu ve sarhoş bakışlarıyla **Quinlan, Welles**'in kendi oyun gücüyle bir bakışta **«kötülük simgesi»** olarak kullanıldığını ortaya koyabiliyor; usta sinemacı, **Quinlan**'ın görüntüsüyle önceki filimlerinin kahramanları, **«Yurttaş Kane»**in **Kane**'i ve **«Ölüm Raporu»** nun **Arkadin**'i ile bir koşutluk kurarak çağımızın bu düzeydeki tüm şöhretlerini, tüm önemli kişilerini vurgulamış oluyor.

N. C.

TEHLİKELİ ARZULAR

BİGGER THAN LIFE. Yönetmen / Nicholas Ray. Senaryo / Cyril Husel ve Richard Maibaum. Görüntü Yönetmeni / Joseph McDonald (Cinemascope-De Luxe). Müzik Yönetmeni / David Raksin. Kurgu / Louis Loeffler Oynayanlar / James Mason, Barbara Ruch, Walter Matthau, Robert Simon, Christopher Olsen, Roland Winters, Rusty Lane, Rachel Stephens. Yapım / James Mason (20 th Century-Fox). Yapım yeri ve yılı / ABD 1956. Türkçe altyazılı.

SERSERİ AŞIKLAR

A BOUT DE SOUFFLE. Yönetmen / Jean Luc Godard. Senaryo / François Truffaut. Uyarlama ve konuşmalar / Jean - Luc Godard. Yönetmen yardımcısı / Pierre Rissient. Sanat Danışmanı / Claude Chabrol. Görüntü Yönetmeni Raoul Coutard. Kurgu / Cécile Ducugis. Müzik / Martial Solal. Ses / Jacques Maumont. Oynayanlar / Jean-Paul Belmondo, Jean Seberg, Van Doude, Daniel Boulanger, Henri-Jacques Huet, Michel Fabre, Richard Balducci, Roger Hanin, Claude Mansard, Jean-Pierre Melville, Jean Domarchi, André Labarthe, Jacques Siclier, Michel Mourlet, Jean Douchet, Philippe de Broca, Guido Orland, Jacques Serguine, Louiguy. Yapım / Georges Beauregard. Yapım yeri ve yılı / Fransa 1959. Türkçe altyazılı.

Filmin başkişisi Michel, **Marsilya**'da bir araba çalar Serüvenli bir yolculuktan sonra **Paris**'e gelir Bir kız arkadaşının cebinden paralarını yürütür Champs-Elysées'de New York Herald Tribune satan bir genç kızla tanışır **Patricia**. Bir süre sonra kendisine çizgili bir çek veren bir adamla buluşur (Bu ilişkinin ne türden kirli bir iş olduğu pek anlaşılamaz) Peşindeki polislerden kaçar. **Patricia**'yı bulur. Ama genç kız geceyi onunla birlikte geçirme teklifini reddeder. **Michel** bir cüzdan ve bir araba çalar. **Patricia** ise bir gazeteci ile buluşur. Evine döndüğünde **Michel**'i kendi yatağında bulur. Konuşurlar, sevişirler Aynı türden başka küçük olaylar geçer. Sonunda **Patricia Michel**'i polise haber haber verir «Sana aşık olmak istemiyorum» der **Michel**'e. **Michel, Patricia**'nın gözleri önünde polis tarafından öldürülür.

Fransız ünlü **«Yeni Dalga»** akımının ilk gürültü koparan filmi **«Serseri Aşıklar»** olmuştur Son derece ucuza ve kısa bir süre içinde çekilen bu filimde dar olanakların sınırlarının yanısıra **Godard**'ın ilginç sinemacı ye-

tenekleri de yepyeni bir anlatım getirmiş, geleneksel polisiye filimlerden ayrılan bir eser ortaya çıkmıştır. Daha çok bir röportaj tekniğiyle anlatılan olay, mümkün olduğu kadar günlük yaşantının ögeleri ile desteklenmiş ve geliştirilmiş, ayrıca sinema sanatı yönünden ilginç alıcı hareketleri, kurgu yöntemleri kullanılmıştır. Büyük bir filim değildir belki **«Serseri Aşıklar»**, ama bir çok genç sinema sanatçısına deneyler yapma yollarını açan öncü filimlerden biri belki de en ünlüsüdür.

O. K.

KORKUNÇ KOLLEKSİYONCU

THE COLLECTOR. Yönetmen / William Wyler. Senaryo / John Fowles'in romanından Stanley Mann ve John Kohn. Görüntü yönetmeni / Robert L. Surtees. Müzik yönetmeni / Maurice Jarré. Oyuncular / Terence Stamp, Samantha Eggar, Mona Washbourne, Aunt Annie, Maurice Dallimore. Yapım / Jud Kinberg ve John Kohn. Yapım yeri ve yılı / ABD 1965. (Filim 1965 Cannes Film Şenliği «En iyi erkek oyuncu» ve «En iyi kadın oyuncu» ödüllerini almıştır). Türkçe altyazılı.

Freddie Clegg, 25 yaşında ve başlıca tutkusu kelebek toplamak olan silik bir banka memurudur. Kendisini erdemli sanan buna karşılık hiçbir ilginç yanı olmayan biridir. Futbol sahalarında 200.000 lira kazandığı zaman bütün yaşantısı, değişir. Para, uzun süredir nefret ettiği teyzesini başından defetmesine yardım eder. Onu Kanada'ya geziye yollar. Teyzesi küçüklüğünden yetişkinliğine kadar onun yetişmesine yardım etmiş bir kadındır. **Freddie** daha çok kelebek bulabilmek için bir furgon satın alır. Bu arada yine parasının yardımı ile **Miranda Grey** adlı bir kızla ilgilenir. **Miranda,** olgun, arkadaş canlısı fikir ve sanat yönü gelişmiş tatlı bir kızdır. Freddie onu okuduğu güzel sanatlar okulunun çıkışlarında görmüştür. Uzun süre onunla arkadaşlık kurabilmek için can atar. Beklemediği bir anda zengin oluşu kendisine bazı fikirler ilham eder. **Sussex'**in uzak bir semtinde bir ev satın alır. Evin dışardan görünüşü bir hapishanedir. Kendi beğenisine uygun bir biçimde onu döşer. Ama bu döşeniş biçimi binayı daha korkutucu bir hale getirir.

Fotoğraflar, sanat kitapları, **Miranda'**nın ölçüsüne uygun elbiselerle doludur ev.

Daha sonra elinde kloroformlu bir kumaşla sokaklarda **Miranda'**yı izler, onu kaçırır ve ev-hapishanesine kapatır. Daha sonra gelen iki ay zarfında bütün dişilik kudretini kullanarak **Miranda** buradan kurtulmaya çabalar. Hatta onu öldürmeye bile çalışır. Bu çabalarla iki insanın bütün ruh ve düşünceleri apaçık ortaya dökülür. Filim görüleceği biçimde sona erer.

ÖLÜME DOĞRU

DEADFALL. Yönetmen / Bryan Forbes. Senaryo / Desmond Cory'nin romanından Bryan Forbes. Görüntü yönetmeni / Gerry Turpin (De Luxe), Müzik yönetmeni / John Barry, Şarkı / John Barry ve Jack Lawrence'in «My Love Has Two Faces» i. Şarkıyı söyleyen / Shirley Bassey, Sanat yönetmeni / Ray Simm. Dekor / Peter James. Kurgu / John Jimpson. Yönetmen yardımcıları / John L. Hargreaves ve Christopher Dryhurst. Oynayanlar / Michael Caine (Henry Clarke), Giovanni Ralli (Fe Moreau), Eric Portman (Richard Moreau), Nanette Newman (Kız), David Buck (Salinas), Carlos Pierre (Antonio), Emilio Rodriguez (Müfettiş Ballastero), Yapım / Salamande Film Productions. Yapımcı / Paul Monash. Yapım yeri ve yılı / İngiltere 1968. Süresi/120 dakika. Türkçe altyazılı.

İçerde yatan mülti milyoner **Salinas'**ın güvenini kazanmak için, kendi kendini kapattığı alkolikler sanatoryumundan çıkmasına yakın, mücevher hırsızı **Henry Clarke,** onu kendisiyle ve yaşlı kocası **Richard** ile güç birliğine çağıran **Fe Moreau** ile tanışır. **Fe'**nin güzelliğine vurulan ve **Richard'ın** homoseksüel olmasından kuşkulanan **Henry** teklifi kabul eder. Üçlü, önce daha kolay bir evde deneme yapmadan **Salinas'**ın görünürde dokunulmaz evini soymamayı kararlaştırır. Ama **Lagranja'**nın evindeki eski kasa yenisiyle değiştirilmiştir. Bunu gören

Richard kendini kaybeder. ve **Henry** kasayı yalnız başına açtıktan sonra **Richard**'ı sırtına alıp dışarda bekleyen arabaya götürür. **Henry, Fe**'nin eski bir direnişçi olan **Richard** ile **Gestapo**'yla ilgisi olan babasından kurtulmak için evlendiğini öğrenir. **Henry** ve **Fe** birbirlerine âşık olurlar. **Richard** bir homoseksüel jigolosu olan **Antonio** ile işe girişir. **Fe** Tanca'da **Lagranja**'nın taşlarını satarken **Henry** ilk erkek aşkını Gestapo'dan seçen **Richard**'dan **Fe**'nin yalnız onun karısı değil, aynı zamanda kızı da olduğunu öğrenir. Babasından karısını baştan çıkararak çalmak istemiştir. **Henry,** şaşkın, **Salinas**'ın villasına gider ve elmaslarla kaçarken ölür Bu sırada **Richard**'dan gerçeği öğrenen **Fe** gelir. **Richard** da kendini vurmuştur. **Fe** yakalanır, **Antonio Henry**'nin arabası ile kaçar.

Kişilerin derinden derine çöken doğaları ve geleneksel soygun ayrımının 23 dakika sürmesi **Forbes**'in bir çeşit coşkulu **Rififi** yapmak isteğinde olduğunu düşündürüyor. Ama amaç ne olursa olsun **«Deadfall»** gülünç yüzü üstüne yamyassı düşünyor.

İHTİRAS KADINI

LES ORGUEILLEUX. Yönetmen / Yves Allegret. Senaryo/Jean-Poul Sartre'ın «Typhus» adlı eserinden Jean Aurenche ve Yves Allégret. Konuşmalar / Jean Aurenche ve Jean Clouzot, Görüntü Yönetmeni / Alex Philipps, Dekor / Auguste Capelier. Müzik / Paul Misraki. Oynayanlar / Michèle Morgan, Gérard Philippe, Carlos Lopez Moctezuma, V. M. Mendoza, A. Toffel, Michèle Cordoue. Yapım / C.I.C.C.-Reforma Film, Chrysaor Films. Yapımcı / Racul Levy. Yapım yeri ve yılı / Fransa 1953.

Meksika'nın bir köyünde, bir otobüsten oldukça tedirgin görünen bir çift iner. Erkek, bulaşıcı olduğundan kuşkulanılan bir hastalıktan ötürü acı çekmektedir. Bir süre sonra da ölür. Yabancı bir ülkede tek başına, parasız ve yalnız kalan kadın bir yurttaşına rastlar: Bu, özel bir sorumluluktan kaçan, kendini alkole vermiş bir **Fransız** doktorudur. **Nellie** genç kadın kendi mutsuzluğunu unutur ve genç doktorun yeniden insan onurunu kazanması için çaba çösterir. **Nellie George**'u genç doktor sevmektedir ama erkek aşkı reddeder. Beş yıl önce, karısının doğumunu kendisi yaparken onun ölümüne sebep olmuştur. O günden bu yana sürekli içmektedir. Ama, aşktan kaçabileceğine inanmasına rağmen alınyazısından kaçamıyacaktır. Çünkü, köyün doktoru bütün çevreyi sarmış bulunan salgın'la yaptığı savaşta umutsuzluğa düşmüş ve **George**'u yardıma çağırmıştır. **George**, bu öldürücü savaşa katılır. Nellie, **George'un** bu sonu karanlık işe katılışında kendisinin etkili olduğunu bilmekte, bundan sorumluluk duymaktadır. Bu yüzden **George'u** bu serüvenden vazgeçirmek ister. Ama boşuna. Kendisinin harekete geçirdiği çarkı artık durduramamaktadır Yapabileceği tek şey **George**'la alınyazısını paylaşmaktadır. Öyle de yapar

CENNET YOLU

EAST OF EDEN. Yönetmen / Elia Kazan. Senaryo John Steinbeck'in romanından uyarlayan Paul Osborn. Görüntü yönetmeni / Ted Mc Cord., Müzik / Leonard Rosenman. Raymond Massey, Buri Ives, Richard Davalos, Jo Van Fleet, Albert Dekker, Lois Smith, Timothy Carey, Nick Dennis. Yapım / Varner Bros Elia Kazan. A.B.D. 1955. Türkçe altyazılı.

Elia Kazan'ın **John Steinbeck**'in bir romanından beyaz perdeye uyarladığı bu filmin ana teması **Habil** ile **Kabil**'in hikâyesine dayanır Olay, **Steinbeck**'in doğum yeri olan **Kaliforniya'nın Salinas** bölgesinde geçer. **Cal Trask,** babasına karşı büyük bir sevgi beslemekte, ancak babası büyük oğlu **Aron**'u daha fazla sevmektedir Aile çevresinde mutluluğa ulaşamayan **Cal**, kardeşi **Aron**'un nişanlısı **Abra**'da mutluluğu bulur; Abra da kendisine bağlanır. Kardeşiyle çatışmak zorunda kalan **Cal**, öldüğü sanılan annelerinin hayatta olduğunu ve bir genel ev işlettiğini kardeşine haber verir Bu olay **Aron**'u sarsar, baba **Trask**'a inme iner Ancak, baba **Trask,** artık **Cal**'in kendisine olan bağlılığını anlamıştır. **«Cennet Yolu»**, yönetmen **Elia Kazan**'ın en önemli filimleri arasında yer alır. **Kazan** bu filimde özellikle sinemaskopu o zamana kadar erişilmemiş bir başarıyla kullanmıştır.

Bir söğütün dallarının **Cal, Aron** ve **Abra**'nın birbirlerini görmelerini engellediği sahnede söğütün kıskançlığı temsil etmesinin yanısıra, perdenin iki yanında bırakılan boşluğun kendilerini ayıran kişiyi canlandırması bu sahneyi filmin unutulmaz sahneleri arasına katmaktadır.

Filmin bir özelliği de **Elia Kazan'ın, James Dean** adında, o zamana kadar sinemada tecrübesi olmayan bir oyuncuya baş rolü vermesi ve **James Dean**'ın bu rolde hayatının en başarılı oyununu vermesidir. **Cal Trask**, zamanımızın yaygın bir tipini beyaz perdeye getirmektedir. Milyonlarca genç **Cal Trask**'ın öyküsünde, kendi yaşantılarıyla büyük benzerlikler bulmuşlardır. Hele, **Cal**'ın, babasının sevgisini kazanmak için ektiği fasulyelerin ortasındaki görüntüsü, **James Dean** efsanesinin «başlangıcını» oluşturmaktadır.

İSYAN

QUEIMADA! Yönetmen / Gillo Pontecorvo, Yönetmen yardımcısı / Rinaldo Ricci. Öykü / Gillo Pontecorvo, Franco Solinas, Giorgio Arlorio, Senaryo / F. Solinas, G. Arlorio. Görüntü yönetmeni / Marcello Gatti, Giuseppe Bruzzolini (De Luxe). Müzik yönetmeni / Ennio Morricone. Kurgu / Mario Morra, Dekor / Francesco Bronzi, Kostümler / Piero Gherardi. Sanat yönetmeni / Sergio Canevari. Oynayanlar / Marlon Brando (Sir William Walker), Evaristo Marquez (José Dolores) Renato Salvatori (Teddy Sanchez), Norman Hill (Shelton), Tom Lyons (General Prada), Wanani (Guarina), Gianpiero Albertini (Henry) Joseph Persuad (Juanito), Yapım / P.E.A. (Roma) Les Productions Artistes Associés (Paris). Yapımcı / Alberto Grimaldi. Yapım yeri ve yılı / İtalya Fransa 1969. Süresi / 112 dakika. Türkçe altyazılı.

1845'te **Londra**'dayız. Antilles Sugar United Royal kumpanyasına bağlı iki özel dedektif **William** adındaki birinin peşindedirler. Adam **Antillerde** bir adadadır. İngilizler söz konusu adada patlak veren ve bir karaderili tarafından yönetilen ayaklanmayı bastırma çareleri aramaktadırlar. **William** kurşuna dizilecek karaderililer arasında, yıllar önce adadaki ilk görevi sırasında tanımış olduğu bir adama raslar. Filimde, **William'ın** yirmi yıl önce, bu sevimli fakat otoriter karaderiliyi nasıl tanıdığını görürüz. **José Dolores, William**'ın bagajlarının taşınması işinde yardımcı olmuştur. İki adam bu raslantı sonucu tanımışlardır birbirlerini. **William** ve **Teddy** (bir melez), Adada **Portekiz** hakimiyetine son vermek için tek yolun, isyanın ve kurtuluşun güç ve uzun yürüyüşünü başarabilecek birinin bulunmasına bağlı olduğu konusunda birleşmişlerdir. **José Dolores** isyanı zafere ulaştıracak bütün niteliklere sahip görünmektedir. Bir süre sonra bir karaderililer ordusu **Portekizli** sömürgeciye karşı gerçek bir savaş verir ve düşmanı adadan kovmayı başarır. **Teddy** Başkan seçilir. **José** ise ulusal kahraman olmuştur. **William**'a gelince o, **İngiltere**'nin yolunu tutmuştur

Anılar burada bitmektedir. Oysa şimdi, **José** bu kez **İngilizlere** başkaldırdığı için ölüme mahkûm edilmiştir. **William** karaderilinin bağışlanmasını ister. Ama **José** af dilemeyi reddeder. Başı dik ölüme gider Aynı gün **William Queimada**'dan ayrılacaktır. Tıpkı yirmi yıl öncesi gibi, bir karaderili ona bagajlarını taşımak için yardım teklifinde bulunur. **İngiliz** kabul eder ve karaderili onu öldürür

SEVDİĞİM ADAM

A MAN I LOVE. (UN HOMME QUI ME PLAIT). Yönetmen / Claude Lelouch, Senaryo / Claude Lelouch, Konuşmalar / Claude Lelouch, P. Uytterhoeven. Görüntü Yönetmeni / Claude Lelouch. Kurgu / Claude Barrois. Müzik / Francis Lai. Ses / Jean-Louis Ducarme. Işık / Jean Collomb. Oynayanlar / Jean-Paul Belmondo (Henri), Annie Girardot (Françoise), Maria-Pia Conte (Henri'nin karısı), Marcel Bozuffi (Françoise'ın kocası), Farrah Fawcet (Patricia), Peter Bergman (Müdür), Kaz Garaz (Paul), Bill Quinn (Yolcu), Arturo Dominici (Gümrük Memuru), Timothy Blake, Jerry Cipperley, Forster Hood, Sweet Emma. Yapımcı / Alexandre Mnouchkine, George Dancigers. Yapım / Les Films 13, Les Films Ariane, Ma-

jestic Films Inc. (Bir Fransız - ABD ortak yapımı). Yapım yeri ve yılı / Fransa - ABD. 1969. Süresi / 110 dakika. Türlkçe altyazılı.

Bir filim yıldızı olan **Françoise Hollywood'**da ilk filmini çevirmektedir. Birçok filmin önde gelen oyuncusu olmasına karşın kendini Amerikan sinemacılarının yöntemlerine bağlanmış bulur. Yalnızdır burada, filimdeki genç müzisyenle tanışıncaya değin. **Paris'**teki çocuğunu düşünür yalnızca.

Françoise, Henri'nin yönetimine bırakır kendini, mantığına karşın yakışıklılığına kaptırır. Birlikte hafta sonunu geçirmek için **Las Vegas'**a uçarlar, orada ayrılmalarının olanaksız olduğunu anlarlar. Böylece **Françoise** ve **Henri** bir Güney-Batı gezisine çıkarlar. Kısa bir süre için de olsa alıcılardan, ışıldaklardan kaçmak, zamanlarını birlikte geçirmektir tek amaçları.

Kaçışları tam değildir gerçi, **Henri**'nin **Roma'**da karısıyla, **Françoise**'ın **Paris'**te **kocasıyla** buluşması gereklidir ama yine de aşk dolu bir gün yaşarlar. **Grand Canyon'**un görkemi, uçsuz bucaksız çöller ve dağlar ikisini de hayran bırakır ama kilometreler çok çabuk geçer. Beraberlikleri sonuna yaklaşmaktadır. Yakında ayrılmak zorunda oluşları akıllarındadır hep ya bu bir gerçek olmuştur artık.

Yaşamda yalnız kalamayacaklarından, son dakikalarda yeniden buluşma ve birlikte yaşama tasarıları hazırlarlar. Ama tatlı-sert sonda görülen, ayrılırken düşlediklerinden çok başkadır.

Lelouch aşkın güzel şey olduğuna inanıyor. **«Bir Kadın, Bir Erkek»** le iki yüzlü utangaçlığı perdeden attıktan sonra, **«Yaşamak için»** de aşk üstüne gerçeklerin seyredeni bozmayacağını kanıtladı. **Hollywood'**da çevirdiği ilk filminde Amerika geçen bir Fransız aşkını anlatıyor. Bu kez iki ulus insanının özel yaşamlarında varolduğuna inandığı temel ayrılıkları göstermek istiyor.

SUDAKİ BIÇAK

NOZ W WODZIE. Yönetmen / Roman Polanski. Senaıyo / Roman Polanski, Jerzy Skolimowski, Jakup Goldberg. Konuşmalar / Jerzy Skolimowski. Görüntüler / Jerzy Lipman. Müzik / Krzysztof T. Komeda. Kurgu / Halina Prugar, Maria Karpowicz. Oynayanlar / Leon Niemczyk, Jolanta Umecka, Zygmunt Malanowicz. Yapım / Ensemble Kamera Filmpolski. Polonya 1962. Süresi / 100 dakika.

Gerçek olay, bilinçüstündeki olay, **Andrzej** (koca) ile **Kristin** (karısı), hafta sonlarını geçirmek üzere arabayla rıhtıma giderlerken ön lerine bir engel çıkmasıyla başlar. Bu engel yolun ortasında duran ve araba burnunun dibinde sert bir fren yapıncaya kadar yerinden kıpırdamayan genç bir çocuktur. Bu sırada arabayı kullanan **Andrzej**'dir. Frene son anda basarak çocuğu ezilmekten kurtarır. Bu olay film boyunca **Andrzej**'in sık sık kendini övmesine fırsat verecektir. **Andrzej**, çocuğu arabaya almak istemez. Oysa **Kristin**, hem yardım olsun diye, hem de yabancı bir erkek (**Andrzej**'in deyimiyle bir köpek yavrusu) aralarına katılsın diye çocuğu arabaya bindirmek ister. **Kristin** isteklerini sözle dile getirmez. **Andrzej** bu istekleri sezer ve iki kişilik bir insan gibi hem kendini, hem de **Kristin**'i oynar. Ama her zaman **Kristin**'in isteklerini yerine getirir. **Andrzej**, kendini hep tutarak ince metodlarla genç hasmını gülünç durumlara düşürmeye çalışır. Karı-koca oğlanı arabaya alırlar ve yelkenliye giderler Çocuk bir ara ayrılıp gitmek ister, ama hem onuruna yediremediği, hem de **Kristin**'e birdenbire bir çeşit hayranlık duymağa başladığı için ayrılmaz. Yelkenlide, hiç denize çıkmadığını, yüzme bilmediğini, yürümekten hoşlandığını söyler. **Andrzej** ve çocuk arasında sessiz, hesaplı mücadele, ilkel özelliğini zekâ oyunları ile kapatarak bütün film boyunca süregider. **Kristin**, taraf tutmaz, pasiftir, susar, sadece ara sıra **Andrzej**'i çocuğa karşı daha yumuşak davranması için uyarır **Andrzej**'in bu uyarmalara cevabı hep «hadi git de dubaya tutun sen» gibi baştan savıcı sözlerden ibaret kalır. Yelkenli'de **Andrzej** kaptandır. **Kristin'le** çocuk ise tayfadır. Oğlan, Andrzej'in üstünlüğünden ve kendi acemiliklerinden ötürü tedirgindir. Onun zayıf noktasını yakalayıp alayla vurmaya çalışır. **Andrzej** bir spor dergisinin yazarıdır. **Kristin** ise müzikoloji tahsil etmiştir.

KONAK

1971

VATAN KURTARAN ARSLAN
ROBIN HOOD
GIULIANO GEMMA - MARK DAMON - MARIO ADORF
RENKLİ CINEMASCOPE

BEN İSTERSEM YAŞARSIN
CHISUM
JOHN WAYNE - FORREST TUCKER - BRUCE CABOT
RENKLİ CINEMASCOPE

SENİ SEVMEYECEĞİM
TRISTANA
FRANCO NERO - CATHERINE DENEUVE
RENKLİ

AŞKIM UĞRUNA
DULCIMA
JOHN MILLS - CAROL WHITE
RENKLİ

KARA KORSAN
CORSARO NERO
TERENCE HILL GEORGE MARTIN - BURD SPENCER
RENKLİ CINEMASCOPE

İNTİKAM KILICI
THE LAST VALLEY
OMAR SHARIF - MICHAEL CAINE
RENKLİ

HİLELİ TUZAK
THE DEFECTOR
MONTGOMERY CLIFT - HARDY KRUGER
RENKLİ

ÇILGIN AŞIK
LOVE YOU ALICE BTOKLAS
PETER SELLERS - JO VAN FLEET
RENKLİ

ÖLÜM ŞATOSU
CRESCENDO
STEFANIE POWERS JAMES OLSON
RENKLİ CINEMASCOPE

ÇIPLAKLAR ADASI
NUDISTI ALL'ISOLA DI SYLT
HORST TAPPER - RENATE VON HOLT
RENKLİ CINEMASCOPE

ÇIPLAK İLÂHE
WHEN DINOSAURS RULED THE EARTH
VICTORIA VETRI - ROBIN HAWDON
RENKLİ

HEYECAN FIRTINASI
TASTE OF EXCITEMENT
EVA RENZI - DAVID BUCK
RENKLİ

1972

CEZANI ÇEKECEKSİN
THERE WAS A CROOKETMAN
KIRK DOUGLAS - HENRY FONDA WARREN OATES
RENKLİ CINEMASCOPE

TATLI SERSERİ
TENDRE VOYOU
JEAN PAUL BELMONDO MYLENE DEMONGEOT
RENKLİ CINEMASCOPE

BEN BİR ERKEKTİM
PERCY
ELKE SOMMER BRIT EKLAND - DENHOLM ELLIOT
RENKLİ

İTALYAN USULÜ KISKANÇLIK
JEALOUSY ITALIAN STYLE
MARCELLO MASTROIANNI MONICA VITTI
RENKLİ

KAHRAMANLAR ALAYI
TOO LATE THE HERO
HENRY FONDA - MICHAEL CAINE - CLIFF ROBERTSON
RENKLİ

BİR YAZ HATIRASI
ONE BRIEF SUMMER
CLIFFORD EVANS - JENNIFER HILARY
RENKLİ

OYUN İÇİNDE OYUN
ONCE YOU KISS A STRANGER
PAUL BURKE - CAROL LYNLEY - MARTHA HYER
RENKLİ

ÇÖL ŞEYTANI
THE BALLAD OF CABLE HOGUE
JASON ROBARDS - STELLA STEVENS
RENKLİ

ERKEK DELİSİ
HOW DID A NICE GIRL LIKE YOU
KLAUS KINSKI BRODERICK CRAWFORD
RENKLİ

KOLEJDEKİ GÜNLERİM
UP THE DOWN STAIR CASE
SANDY DENNIS - EILEEN NECKART
RENKLİ

GECENİN ELLERİ
AFTER NIGHT AFTER NIGHT, AFTER NIGHT
LINDA MARLOWE JACK MAY - GILBERT WYNNE
RENKLİ

2000 YILINDA
2000 YEARS LATER
TERRY THOMAS - EDWARD EVERETT HORTON
RENKLİ

1970-1971

LİSTEMİZDEN OLUP BU SEZON OYNAYACAK FİLMLERİMİZ

KADER DEĞİŞMEZ
The arrangement
KIRK DAUGLAS - DEBORAH KERR
RENKLİ CINEMASCOPE

PAPAZIN HİLESİ
The great bank robbery
KIM NOVAK - CLINT WALKER
RENKLİ CINEMASCOPE

KORBARİ
Corbar
GIULIANO GEMMA - TINA AUMONT
RENKLİ CINEMASCOPE

SON HÜCUM
Green berrets
JOHN WAYNE - JIM HUTTON
RENKLİ CINEMASCOPE

MACERA ORMANI
Pink jungle
JAMES GARNER - EVA RENZI
RENKLİ CINEMASCOPE

YERALTI TEŞKİLÂTI
Cosa nostra
SUSAN STRASBERG - EFREM ZIMBALIST
RENKLİ

hal grafik

Andrzej yelkenliyi sazlıklara yöneltir, çocuk da tekneyi iple çeker. Sonunda tayfa olmaktan bıktığını söyleyip isyan eder. «Torbamı verin, ben gidiyorum» der ama kıyı çok uzaktadır. **Kristin** kıyıya dönmeyi teklif eder **Andrzej,** «Bu çocuk için yolumu mu değiştireceğim» derse de gene de **Kristin**'in isteğine uyar.

Yelkenlide yemek molası verilir. Çocuk **Andrzej**'in elindeki saplı çorba kabı ile alay ederek «senin buluşun mu?» der. **Andrzej** «Al da sen sapsız tası» diyerek sapından tuttuğu çorba kabını çocuğa verince çocuğun eli haslanır, kap yere düşer, çorba dökülür Çocuk darılır yemek yemez.

Rüzgâr durur. Çocuk kürek çekerken, küreğin birini denize atar. **Andrzej** «Atla ve al» diye bağırır. Ama çocuk «Yüzme bilmiyorum. Boğulmamı mı istiyorsunuz» diyerek atlamaz. Kristin suya atlar. Bu arada oğlan, sürekli olarak bıçağı ile oynamaktadır. Güverteye saplamak için attığı bıçak **Andrzej**'in parmakları arasına gelir. Sabrı tükenin **Andrzej**, çocuğu kolundan yakalar, ama elindeki yanığı görerek bırakır Kristin'le yüzmeye gider Bu sırada rüzgâr çıkar. Yelken, çocuğa çarparak suya düşürür. Düşerken bıçağı ister **Andrzej.** Çocuk bıçağı atar. **Andrzej** ipi keser ama yelkenli karaya oturmuştur. Hareket etmez. **Andrzej,** sığ suda ayakta duran oğlana bıçağı geri verir.

Rüzgâr gene durur, yağmur başlar. İçeride otururlar. **Andrzej** bir oyun oynamayı teklif eder Çubuklarla oynanan oyunda kim elindeki çubuğu oynatırsa o, bir eşyasını verecek ve ceza olarak istenen bir hareketi yapacaktır. Çocuk kaybeder, bıçağını verir. **Andrzej**'le çocuk arasında anlamsız bir bıçak oyunu başlar. Kaybedince pabucunu veren **Kristin**'den çocuk ceza olarak bir şarkı söylemesini ister. Bu sırada **Andrzej,** Ankara'dan naklen bir boks maçı dinlemektedir **Kristin**'in şarkısı «Bir aşkın ölümünü, yenisine başlamanın imkânsızlığını ve boş bir evreni» anlatır Oğlan bir şiir okur Şiir de kulağının dibinde vızıldayan sivrisinek anasının sesidir Köpüklü dalgalarla kıyıları yıkayan anası beyaz yelkenlerde hışırdar. «**Andrzej** bir gemici hikâyesi anlatır. «Yerde şişeleri kırarak üstüne atlayan ve kanı tavana sıçrayan bir gemicinin hikâyesi».

Yelkenlidekiler yatarlar. **Kristin** uyumaz. Güverteye çıkar. Oğlanla birlikte ipi tamir ederler. Bu arada bıçak **Andrzej**'dedir. Çocuk bıçağını ister. **Andrzej** «Gel, al» der. Aralarında çıkan kavgada bıçak suya düşer. **Andrzej** çocuğa «Atla al» der. Çocuk öfkelenerek saldırır. Kapışma sırasında suya düşer ve bir daha çıkmaz. **Kristin** çocuğu aramak için dubaya kadar yüzer. Bulamaz. Oysa çocuk dubanın arkasına kadar yüzmüştür. **Kristin** çocuğun boğulduğunu sanarak **Andrzej**'e «Sen bir korkaksın. Polise gitmekten bile korkuyorsun» der. **Andrzej,** polis çağırmaya gider. Çocuk gizlendiği yerden yelkenliye çıkar ve **Kristin**'le sevişirler.

Kristin'le **Andrzej** araba ile dönmektedirler. **Kristin, Andrzej**'e kendisini aldattığını, korkak ve palavracı olduğunu, çocuğun da onun küçük bir örneği olduğunu söyler. **Andrzej, Kristin**'e inanmaz. Polise gitmekte direnir. Karakola giden kavşağa geldiklerinde **Kristin,** «Gemici neden cam kırıklarının üstüne atlamıştı» diye sorar. **Andrzej** «Bir sürü palavra» diye cevap verir.

Ayrıca bkz. Polonya Sinemasında yeni belirtiler Stanislau Grzelecki / Y Sinema, sayı 1, sayfa 9 ve Polonya sinemasının yönetmenleri / Tuncan Okan / Y Sinema, sayı 2. sayfa 30.

LÂLE SOKAĞI

PORTE DES LILAS. Yönetmen / René Clair. Senaryo / René Fallet'nin «La Grande Ceinture» romanından René Clair ve Jean Aurel. Görüntü yönetmeni / Robert Lefebvre. Müzik yönetmeni / Georges Brassens. Dekor / Léon Barsacq. Kurgu / Louisette Hautecoeur. Kostüm / Rosine Delamare. Ses / Antoine Petitjean. Yönetmen yardımcıları / Serge Vallin ve Michel Wyn. Oynayanlar / Pierre Brasseur (Juju), Georges Brassens (Artist), Henry Vidal (Pierre Barbier), Dany Carrel (Maria), Raymond Bussieres, Amedée, Annette Poivre, Gabrielle Fontan. Yapım / Filmsonor Cinetel Séca Rizzoli. Yapım yeri ve yılı / Fransa 1957.

«Lâle Sokağı» René Clair'in 1930'lardaki başarılı yapıtlarını anımsatan, o yapıtların gerçek ve fantaziyi birleştiren içten, savruk havasını taşıyan kişilikli bir uyarlama. **Clair** yaşama kayıtsız, kendilerinden başkasını düşünmeyen, yalnız, serseri iki arkadaşın öyküsünü anlatıyor... **Juju** günlerini içki içmek ve uyumakla geçiriyor. **«Artist»** ise gitar çalıyor. Birlikte anlaşıp giderlerken, günün birinde **Pierre Barbier** adlı azılı bir mahkûm giriveriyor iki kafadarın evrenine... Polis tarafından aranan Barbier silâh tehdidiyle onları korkutuyor ve yanlarına sığınıyor. **Juju** ve **Artist**, genç, yakışıklı ve hayat dolu bir adam olan **Barbier**'yi polise teslim etmiyor, saklayıp tedavi ediyorlar. İnsancıl bir yakınlaşma ile onun kaçıp kurtulmasına, özgürlüğe kavuşmasına yardımcı olmak istiyorlar Böylece yaşamlarında ilk kez başka birisi için olumlu bir davranışta bulunmuş oluyorlar. Bu davranış iki kafadarın dünya görüşlerine de canlılık katıyor; **Juju** ve **Artist**, öteki insanlar gibi sevmeyi, sevilmeyi, zenginliği, giyim kuşam'ı düşünmeğe başlıyor, umutlanıyorlar. Kadınlarla arası iyi olan **Barbier** ise bu arada mahallede meyhanecinin güzel kızı **Maria**'yı kendisine bağlıyor; yaşamına en güç koşullar altında da zevk katmayı başarıyor ama sonuçta eceline boyun eğiyor... **Clair**'in filmi, bu öyküyü sinemasının bütün tipik özelliklerini içeren tatlı bir dille anlatıyor; oyuncular, duyarlı, doğal kompozisyonlar çiziyorlar.

René Clair filmi hakkında şöyle konuşuyor **«Lâle Sokağı** filminin amacı, dostluk ve aşk temalarına benci' olmama temasını katmak ve bunalımlı bir adamın nasıl başkalarını düşünür hale geldiğini göstermektedir. Oyun kişilerinin karakterlerine uygun düşmeyen sözlere dayandırmaksızın konuyu anlatmak ilk işimiz olmuştu...» «Filimde argo yerine gündelik dil kullanılmıştır. Çünkü gerçekçiliğe gerçeğin olduğu gibi tekrarıyla ulaşılamaz. Köpeğe göre sahibinin fotoğrafı basit bir kâğıt parçasından başka birşey değildir örneğin. Gerçeğin kopyası bile değildir. Görüntü konusunda geçerli olan söz ve sesler için de geçerlidir.»

CİNAYETİ GÖRDÜM

BLOW-UP. Yönetmen / Michelangelo Antonioni. Yönetmen Yardımcısı / Claude Watson. Senaryo / M. Antonioni, Tonino Guerra. Julio Cortazar'ın kısa bir öyküsünden. İngilizce konuşmalar danışmanı / Edward Bond. Görüntü Yönetmeni / Carlo di Palma. (Eastmancolor). Kurgu / Frank Clarke, Sanat Yönetmeni / Assheton Gorton. Müzik / Herbert Hancock. Giysi / Jocelyn Rickards. Duvar resimleri / John Cowan. Ses / Mike Le Mare. Oyuncular / David Hemmings (Thomas), Vanessa Redgrave (Jane), Peter Bowles (Ron), Sarah Miles (Patricia), John Castle (Ressam), Jane Birkin ve Gillian Hills (stüdyodaki kızlar), Harry Hutchinson (Antikacı), Veruschka (1. model), Peggy Moffit, Jill Kennington, Rosaleen Murray, Ann Norman ve Melanie Hampshire (Modeller), Julian Chagrin, The Yardbirds. Yapımcı / Carlo Ponti. Yapım / Bridge Films (M.G.M.). Yapım Yönetmeni / Donald Toms. Yapım yeri ve yılı / İngiltere 1966. Süresi / 111 dakika. Türkçe altyazılı.

Londra'lı bir fotoğrafçının yaşamından «büyültme (blow-up) tutkusu içinde geçen ve «otekilere benzemeyen» bir yirmi dört saatlik kesit. **Thomas**, başkentin en tanınmış moda fotoğrafçılarından biridir. Mesleki başarısının yanısıra duygusal alanda da sayısız sükse elde etmiştir. Çevresindeki güzel model kızlarla birer günlük serüvenler yaşamaktadır. Ancak bu parlak yaşantıya karşın **Thomas** bir yapaylığın içinde bulunduğunu bilir. Herşey ona çok çiy gelir. Sanatında bir çözülmeye gittiğini sezer. Londra üzerine, şehri, gerçekleri, acımasız ve doğru bir gözle yansıtacak bir fotoğraf albümü düzenlemeğe karar verir. Boş bir parkta dolaşıp ilginç görüntüler ararken sevişen bir çifti farkeder ve hızla onların resimlerini çeker, Oysa kadın makinenin sesini duymuştur. Hemen ona gelir ve negatifleri verip veremeyeceğini sorar. **Thomas**, **Jane** adındaki bu genç ve güzel kadına adresini verir. Bundan memnundur. Birkaç saat sonra **Jane Thomas**'ı bulur ve yeniden

negatifleri vermesi için ona yalvarır. Buna karşılık kendisini dahi vermeye hazırdır. **Jane**'in cazibesine dayanamayan **Thomas**, pazarlığı kabul eder; ancak tetiktedir; fotoğrafları saklama konusunda anlaşır onunla. Yalnız kalınca pelikülleri hızla develope eder. Sonunda herşey aydınlanır ve **Thomas** genç kadının ısrarının nedenini çözer. Sarılmış çiftin yanında tabanca tutan bir el ve otların üstünde şekilsiz bir kütle farketmiştir. Bu kuşkusuz bir cinayettir. Parka döner. Tutkuyla her yanı araştırır. Hiçbir iz yoktur. Makinesiyle gerçeği arayan **Thomas** tam bir çıkmazın içindedir.

Bu sonuçla **Antonioni**, seyircisini kuşku ve çözülememiş bir giz içinde bırakır. **Thomas**'ın ulaştığı nokta, kişisel olarak çıkış yolu bulamayacağı bir açmazdır. Öykü bitmemiş bir öyküdür. Bundan sonuçlara varmak seyirciye düşmektedir. Burada **Antonioni**'nin yapay bir yaşama düzeni içindeki burjuvanın gerçeğin peşinde koşmasını, oysa onu bulabilmesinin güçlüğünü ve yine sonsuz ve trajik bir yalnızlık içinde kalışını anlattığı söylenebilir. Bu yönden **«Blow Up» Antonioni**'nin önceki filimlerinin çizgisinden kopmamaktadır **Londra**'nın günlük yaşamını yansıtan başarılı belgesel görüntüleri ile de dikkati çeken filim, **1967 Cannes Şenliği** büyük ödülünü almış ve batılı eleştirmenler tarafından en azından «ilginç» olarak karşılanmıştır. Fransız sinema yazarı **Luc Moullet** ise **Cahier du Cinéma**'ya yazdığı bir eleştirmede **Antonioni**'nin «röntgenci» sunuş biçimini ele alarak aynı şeyleri **Hitchcock**'un 12 yıl önce **«Rear Window» (Arka Pencere)** adlı yapıtında daha tam bir biçimde anlattığını, bunun **«Blow Up»** a gelinceye kadar da defalarca aşıldığını belirtmekte ve filmi soğuk, yabancı bularak olaylara hiçbir temeli olmayan bir öfkeyle baktığını ileri sürmektedir.

HİROŞİMA SEVGİLİM

HIROSHIMA MON AMOUR. Yönetmen/Alain Resnais. Senaryo / Marguerite Duras. Görüntü Yönetmeni / Sacha Vierny, Takaşi Mişio. Müzik / Georges Delerue, Giovanni Fusco. Kurgu / Henri Colpi, Jasmine Chasney. Oynayanlar / Emmanuelle Riva, Eiji Okada, Stella Dallas, Pierre Barbaud, Bernard Fresson. Yapım / Argos Film, Como Films, Daiei Motion Picture Co. Ltd., Pathé Overseas Production. Yapım Yılı / 1959, Fransa.

Hiroşima'da bir filim çevirmeye gelmiş olan bir fransız oyuncusu (Emmanuelle Riva) bir Japon mimarına âşık olur (Eiji Okada). Savaşı hatırlar. Yaşadığı kent olan Nevers'de bir alman askerini sevmiştir.

Filim konusunda

Fransız yeni dalgasının bu en önemli filmi haklı bir uluslararası başarı tanımıştır. İlk bölümünde kurgu sanatı, «Hayır, Hiroşima'da hiçbirşey görmedin» temasına, haber ve belge filimlerini, Japon sahne düzenini, zirveye ulaşan bir sözlü ve müzikal açıklamaya bağlamasını bilmiştir. Büyük bir aşkın 24 saatine, aşıkların kentte, apartmanlarda, lokantalarda, gece kulüplerinde, tren istasyonunda kı araştırmalarına, Nevers'de savaşın, o zamanlar çok genç olan kadının, gözleri önünde öldürülen bir Alman askerini sevdiği için çektiği cezanın anıları karışıyor. Kişisel dram, topluca katliam'a ulaşıyor, filim isyan ediyor: «Tek bir insan... ve milyonlar, nasıl yapılabilir bu?»...

GEORGES SADOUL

«Hiroşima Sevgilim» de **Resnais** aynı tutkulu ilgisizliğiyle, korkunç olanın nesnel bir sunuşundan doğan birikmiş etkileri gösteriyor. Filim heyecanını görüntülerden gelen lânetlenmiş gerçeklerin sakin birikiminden çıkarıyor... **«Hiroşima Sevgilim»** sonsuz tartışmalar, yorumlara ve açıklamalara konu olmuştur. Birçok yeni dalga filmi gibi, seyircinin rahatça kabul ya da reddedeceği, açık ya da belirli bir görüş açısından yoksundur.

ROGER MANWELL

«Hiroşima Sevgilim» bir kurgucu için şahane bir filimdi. Yönetmen daima hazırdı; ne istediğini biliyordu; büyük bir dakiklikle çekmişti filmi;üstelik kendisi de bir kurgucu hem de bu kuşağın en dikkate değer kurgucularından biri idi. Kısa filimlerinin kurgusu ile, bilinen disiplin ve belginlikle, kendisi uğraş-

mıştı. Ve, Hiroşima'nın tasarlanışı baştan sona bir kurgucununki değil miydi? Aslında filmin merkezi, oluşunun nedeni, Hiroşima ile Nevers arasındaki bir bağlantı, görüntülerin karşı sürümüdür.

Fiilm seyredilince kurgucunun görevi çok önemli gibi görülüyor. Doğrudur, oysa çekim senaryosu şaşmaz bir biçimde hazırlanmıştı. Tek gerçek sorun, görüntülere doğru tempoyu sağlamak, uzunluklarını vermek, miligrama kadar ölçmek, böylece **Resnais'**nin öznel amaçlarından biri olan müzikaliteye ulaşmaktı. Bazı eleştirmenler filmi müzik açısından tartışmışlar (**Giovanni Fusco**'nun bestelerine değinmeden) özellikle **Stravinsky**'nin adını ileri sürmüşlerdi. **Resnais** de, bir söyleşi sırasında, filmin müzikal yapısı üzerinde durmuştur. Uzun final bir andante, bir çeşit tema ve çeşitleme sayılabilir.

HENRI COLPI

Filmi Japon'lar teklif etmişlerdi. Bir bölümü Fransa'da, bir bölümü de Japonya'da geçecek, baş oyunculardan biri Japon, biri de Fransız olacaktı; sadece bunu belirtmişlerdi. İlkin **Francoise Sagan**'dan bir senaryo istendi, fakat kendisi kabul etmedi. Gerek **Resnais**, gerekse ben Japonlarla ilgili olup da Hiroşima'dan söz etmeyen bir filim düşünemiyorduk, üstelik bunu da hissetmiştik Hiroşima'nın dehşetini dehşetle vermek konusunda Japonlar **«Hiroşima Çocukları»** ile yapılacak şeyi çok iyi yapmışlardı. Değişik bir şey denedim. Senaryoyu yazmak için dokuz haftalık bir zamanım vardı. **Resnais** bana yalnızca bunu söylemişti «Edebiyat yap, bir roman yazar gibi yaz. Beni düşünme, kamera'yı unut». Senaryomu, bir besteci'nin bir sahne oyununa beste yazdığı gibi filmi çekmeyi düşünüyordu. **Debussy**'nin **Maeterlinck**'in **«Pelleas ve Melisande»**ına yaptığı gibi...

MARGUERITE DURAS

Yıllardan beri gördüğüm en yeni, heyecanlı, duygulu ve önemli filim; bir aşk öyküsü ile atom bombası aleyhinde propagandayı gücünü kaybetmeden bir araya getirmeyi başarıyor... **«Potemkin»** ve **«Dünyayı sarsan on gün»** kadar biçimsel, sineması ile bir o kadar mutlak ve güçlü... Aynı zamanda belleğin yeni bir anıya dönüklüğü, **Proust'a** benzer bir «yitik zaman aranışı»... **Ayzenstayn**'dan sonra ilk kez **Joyce, Picasso, Berg, Bartok** ve **Stravinsky**'ye benzetilebilen hızlı ince, yeni, aynı zamanda duygulu ve sofistike bir sinema anlayışı kazanıyor.

DWIGHT MACDONALD

Yapıtlar ve yalnızca yapıtlar, bir sanatın özünü açıklayabilecek güçtedirler. Sinema nedir? Binlerce filim onu romanın, tiyatronun ya da resmin yoluna ittiler; kimisi hareket halinde görüntülerin dünyası ile müzik arasında var olan daha kapalı bağları sezdi. **Alain Resnais**'nin yaptığı **«Hiroşima Sevgilim»** bütün bu maskeleri çekip atarak, zamanımızın en popüler anlatış biçiminin, sanat olarak kimliğini açılıyor Sinema adamı **Resnais**, dehasını kullanarak bir müzisyen filmi yapmasını bilmiştir

Sinemayı bir eğlence saymayıp, ciddi ve istekli bir biçimde sevenler için **«Hiroşima»** bir bekleyişi tatmin ediyor bir çelişmeyi çözümlüyor...

ANDRE HODEIR

Ayrıca bkz. Alain Resnais ve filimleri / Giovanni Scognamillo / Yeni Sinema 5 /

Türk Sinematek'i kitap köşesi

Sinematek üyelerine yeni bir kolaylık ve hizmet amacıyla bir kitap köşesi düzenlemiştir.

SİNEMATEK KİTAP KÖŞESİNDEN ÜYELERİMİZ,

— Türk ve yabancı bütün sinema yayınlarını ve öbür yayınları % **10 İNDİRİMLİ** olarak sağlayabilirler

— YENİ SİNEMA dergisinin gerçek bir sinema bilgsii kaynağı olan iki nefis cildini 50 şer liraya alabilirler.

— YENİ SİNEMA'nın, FİLİM 70'in eski sayılarını ve İLK TÜRK SİNEMACISI FUAT UZKINAY incelemesini % **50 İNDİRİMLİ** olarak edinebilirler.

— İSTEDİKLERİ YERLİ VEYA YABANCI HER KİTABI adını bildirerek en kısa zamanda sağlayabilirler

Türk Sinematek'i kitap köşesi

Kapaklar / Erkal Yavi

FİLİM 71 / Türk Sinematek Derneği'nin yayın organı olarak ayda bir yayınlanır / Sahibi Türk Sinematek Derneği adına Onat Kutlar / Yazı İşleri sorumlusu Ömer Pekmez / Bu sayıyı hazırlayan : Nezih Coş / Dergide yayımlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir, dergiyi bağlamaz / Yönetim Yeri : Türk Sinematek Derneği, Sıraselviler Caddesi, No. 65, Beyoğlu, İstanbul / Tel 49 87 43 / P.K. 307 Beyoğlu / Dizgi ve Baskı Lâtin Matbaası / Baskı tarihi 13/9/1971.

SAYI 15 **3 LİRA**

Filim 71

